

บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตา : ศึกษาเฉพาะกรณี
หมู่บ้านผือ ตำบลดู่ทุ่ง อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร

ROLES OF TAMBON ADMINISTRATION ORGANIZATION ON FOREST PRESERVATION
: A CASE STUDY OF BAN PHUE, TAMBON DU TUNG, MUANG DISTRICT,
YASOTHON PROVINCE

กนกวรรณ พูลสวัสดิ์*

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาบ้านผือ ตำบลดู่ทุ่ง อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาหมู่บ้านผือ ตำบลดู่ทุ่ง อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชน จำนวน 85 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลดู่ทุ่ง ที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาหมู่บ้านผือ ตำบลดู่ทุ่ง อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.27$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลดู่ทุ่งที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 3 ด้านคือ การส่งเสริมประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ($\mu = 3.84$) ด้านการป้องกันและปราบปราม ($\mu = 3.42$) ด้านการบำรุงรักษาป่าชุมชน ($\mu = 3.40$) และบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลดู่ทุ่งที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาที่มีที่ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยคือ ด้านการจัดการป่าชุมชน ($\mu = 2.42$)

สำหรับปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตา ได้แก่ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐควรสร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชนให้ตระหนักถึงผลประโยชน์ของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

คำสำคัญ : บทบาท, องค์การบริหารส่วนตำบล, อนุรักษ์, ป่า, ดอนปู่ตา

* ศาสตราจารย์มหาบัณฑิต, (รัฐศาสตรจารย์ปกครอง : ศน.ม.)

ABSTRACT

The research's objective was to study roles of Tambon Administration Organization on Forest Preservation at Ban Phue, Tambon Du Tong, Muang District, Yasothin Province and suggestions on its preservation therein. The sampling group talking part in the research included Board of Administration, members, officials and village/community leaders thereof, making up 85 participants in all. The tools employed in the research was questionnaire through making use of the computerized program for processing data. Statistics utilized for the research encompassed : percentage, mean and standard deviation.

Research finding were as follows : Roles of Tambon Du Tong Administration Organization forest preservation at Ban Phua, Muang District, Yasothon Province in all aspects were practiced at the moderate level ($\mu = 3.27$). However, when each of aspects was taken into account, the say organization' roles were counted toward practices at moderate level of three aspect, namely those of promotion of residents' participation in preserving it ($\mu = 3.84$), prevention and suppression ($\mu = 3.42$) and maintenance ($\mu = 3.40$). And its roles to the said forest preservation at the marginal level was community forest management ($\mu = 2.42$)

The suggestion on preserving the cultural community forest to promote residents' participation was that state officials should impart their knowledge and understanding to local residents to create benefits to preserving natural resources.

Keywords : ROLES, TAMBON, ADMINISTRATION, ORGANIZATION, FOREST, PRESERVATION

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ในอดีตที่ผ่านมาชุมชนชนบทของไทย ได้อาศัยพึ่งพาทรัพยากรป่าไม้ เพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตในรูปของปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค แต่ในช่วงที่ผ่านมา มีการพัฒนาประเทศ และการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว มีการใช้ทรัพยากรต่างๆ เพื่อการผลิตเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ถูกใช้เกินกว่าศักยภาพ เช่น มีการบุกรุกถางเปลี่ยนพื้นที่ป่าไม้เป็นที่ดินเกษตรกรรมเป็นการทำให้สูญเสียป่าไม้อย่างถาวรเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรอื่นๆ ทำให้ขาดแคลนน้ำ ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ มีผลให้ชาวชนบทที่พึ่งพาทรัพยากรนั้นมีคุณภาพชีวิตที่ตกต่ำ สังคมมีปัญหาและยังเกิดความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ปฏิบัติงานด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้กับประชาชน และชุมชนที่ต้องอาศัยพื้นที่ป่าไม้ในการยังชีพอีกด้วยการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ นับเป็นการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติที่ยากจะมีการทดแทนได้ เป็นการหมดไปของที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า รวมทั้งการหมดไปของสัตว์ป่า การลดลงของพื้นที่ต้นน้ำลำธารทำให้ไม่มีแหล่งต้นน้ำลำธาร เกิดความแห้งแล้ง ความอดอยากของประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของบรรยากาศของโลกด้วย ปัจจุบันป่าไม้ในท้องถิ่นกำลังถูกชาวบ้านบุกรุกทำลายลงไปมาก พื้นที่ป่าไม้ของภาคอีสานเหลืออยู่เพียงร้อยละ 12 ของพื้นที่ภาคอีสานทั้งหมด ซึ่งป่าร้อยละ 70 เป็นป่าผลัดใบ ป่าผลัดใบนี้มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนอีสาน ดังจะเห็นได้จากกรก่อดั้ง หมูบ้านจะต้องมีป่าประจำหมู่บ้าน เพื่อการหาของป่ามาใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้นการตั้งชื่อ หมูบ้านใหม่ของชาวอีสานในอดีต จึงมักจะมีการเลือกป่าใกล้หมู่บ้าน ที่เรียกว่า ดอนปู่ตา ดอนปู่ตาเป็นป่าขนาดเล็กที่ชาวบ้านเชื่อว่าดอนปู่ตาเป็นที่สิงสถิตของดวงวิญญาณที่รักษาป่าให้ชาวบ้าน นั่นคือ วิญญาณปู่และตา หรือผีปู่ตา อันเป็นบรรพบุรุษผู้คอยพิทักษ์ และคุ้มครองลูกหลานผู้อยู่ในชุมชนให้อยู่เย็นเป็นสุข และขณะเดียวกันจะมีบทบาท ทั้งเป็นหมอรักษาโรค อำนวยโชคกลาง และเป็นผู้พิพากษาตุลาการให้แก่ชาวบ้านเมื่อมีปัญหาข้อขัดแย้ง ถือว่าผีปู่ตาเป็นวิญญาณที่คุ้มครองป่ามาแต่ดั้งเดิม ดังนั้นเมื่อมีการจัดตั้งหมู่บ้านแล้วก็จะมีการสร้างเรือนให้ผีปู่ตาอยู่ด้วย โดยมีป่าล้อมรอบหมู่บ้าน ในข้อปฏิบัติเดิมป่าของปู่ตาก็เป็นเขตหวงห้าม ซึ่งการเข้าออกดอนปู่ตาแต่ละครั้งจะต้องขออนุญาตจากปู่ตา โดยการบอกกล่าวหรือขอความช่วยเหลือ สังคมชนบทในปัจจุบันนี้เจริญขึ้น สืบเนื่องมาจากแผนพัฒนาประเทศของรัฐบาลได้นำเทคโนโลยีวิทยาศาสตร์ การศึกษาไปสู่ประชาชนในทุกพื้นที่ของประเทศ มีการสร้างถนน ไฟฟ้า การสื่อสาร และการแพทย์ เป็นผลทำให้สังคมชนบทล่มสลายกลายเป็นสังคมเมือง ความใกล้ชิดผูกพันในระบบเครือญาติลดน้อยลง ต้นทุนในการครองชีพสูงขึ้น เพราะสังคมชนบทเดิมจะต้องพึ่งพาปัจจัยจากสังคมภายนอก มิได้ช่วยเหลือตัวเองเหมือนแต่ก่อน ตลอดทั้งจำนวนประชากรมีมากขึ้นแต่ขาดคุณภาพ อิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติหลั่งไหลเข้ามาทำให้วัฒนธรรมและค่านิยมดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งสภาพดอนปู่ตาในหลายชุมชนต้องสูญสลายไป โดยการใช้ดอนปู่ตาเพื่อปลูกสร้างอาคารต่างๆ เช่น สถานีอนามัย สถานีตำรวจ ที่ว่าการอำเภอ โรงเรียน ค่ายลูกเสือ หรือสถาบันทางสังคมอื่นๆ หรือกลายเป็นสำนักสงฆ์ ตลอดจนวัดป่า ซึ่งดูจะเอื้อประโยชน์แตกต่างจากอดีตอย่างสิ้นเชิง

องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่ง อำเภอมืองยโสธร จังหวัดยโสธร ได้ดำเนินการจัดการป่าชุมชนไปแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องป่าดอนปู่ตาของหมู่บ้านต่างๆ แต่ยังไม่ประสบผลเท่าที่ควร ที่ผ่านมายังพบว่า

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานหลายลักษณะ เช่น ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่เข้าใจถึงบทบาทและภารกิจอย่างจริงจัง การขาดความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและราษฎรในท้องถิ่น ความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่กับราษฎร ชุมชนไม่เห็นความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้และมองข้ามความสำคัญ ที่จำเป็นต้องรักษาป่าไม้เอาไว้ ตลอดจนขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์โดยตรง และขาดงบประมาณที่สนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะการศึกษากระบวนการจัดการป่าชุมชนเป็นการรวบรวมวิเคราะห์ข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการเพื่อให้ได้ข้อสนเทศในการตัดสินใจและกระบวนการจัดการป่าชุมชน ช่วยทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์การดำเนินการบริหารงานมีความ ชัดเจน รู้จักใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ช่วยในการแก้ปัญหาต่างๆ อันอาจเกิดจากผลกระทบการจัดการป่าชุมชน เพราะเหตุผลที่ได้จากปัญหาจะเป็นตัวชี้และเป็นข้อสารสนเทศในการตัดสินใจแก่ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการป่าชุมชนอันจะเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนางานให้เจริญก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ดังนั้น ผู้ศึกษาค้นคว้าจึงได้เลือกพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลคูทุ่ง อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร เป็นพื้นที่ศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาหมู่บ้านผือ ตำบลคูทุ่ง อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร
- 2.2 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาหมู่บ้านผือ ตำบลคูทุ่ง อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร

3. ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1) ตัวแปรพื้นฐาน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ ในองค์การบริหารส่วนตำบลหรือชุมชน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน/หมู่บ้าน
- 2) ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลคูทุ่งในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตา ใน 4 ด้าน คือ ด้านการป้องกันและปราบปราม ด้านการบำรุงรักษาป่าชุมชน ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตา ด้านการจัดการป่าชุมชน

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี ประกอบด้วย คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 4 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 22 คน พนักงานส่วนตำบล จำนวน 26 คน และผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชน ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลคูทุ่ง อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร จำนวน 33 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 85 คน

ขอบเขตด้านพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลตำบลคูทุ่ง อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการ (Check-List) สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพในองค์การบริหารส่วนตำบลหรือชุมชน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน/หมู่บ้าน

ตอนที่ 2 เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) สอบถามเกี่ยวกับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาหมู่บ้านผือ ตำบลดู่ทุ่ง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ในด้านการป้องกันและปราบปราม ด้านการบำรุงรักษาป่าชุมชน ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตา ด้านการจัดการป่าชุมชน ซึ่งมีลักษณะแสดงความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ ตามเกณฑ์ (Likert)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาหมู่บ้านผือ ตำบลดู่ทุ่ง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

5. การสร้างเครื่องมือวิจัย

5.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ เรื่อง กระบวนการจัดการป่าชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลและบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตา

5.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามประเภทต่างๆ จากหนังสือที่เกี่ยวข้องและแบบสอบถามที่ใช้ในงานวิจัยอื่นๆ แล้วนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามสำหรับใช้ในการศึกษา

5.3 การหาความเที่ยงตรง (Validity) หลังจากได้สร้างแบบสอบถามเสร็จแล้ว ได้นำแบบสอบถามไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเที่ยงตรง การใช้ถ้อยคำ ภาษา การจัดลำดับของคำถาม และความสมบูรณ์ของเนื้อหาของแบบสอบถามแล้วนำเสนอแนะต่างๆ ที่มาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ ผู้มีประสบการณ์ (รายชื่อภาคผนวก)

5.4 การหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จไปทดสอบบุคคลากรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลเดิม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อที่งับเท่ากับ 0.94

5. สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 76.50 อายุอยู่ในช่วง 36-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 47.10 มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 45.90 มีตำแหน่งในอบต.ชุมชน/หมู่บ้านมีตำแหน่งเป็นผู้นำชุมชน/หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 38.80 อาศัยอยู่ในชุมชน/หมู่บ้าน อยู่ในช่วง 21 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 37.60

ตอนที่ 2 บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลคู่งที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาหมู่บ้านผือ ตำบลคู่ง อำเภอมืองยโสธร จังหวัดยโสธร โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.27$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

1) ด้านการป้องกันและปราบปราม พบว่า บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลคู่งที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาหมู่บ้านผือ ตำบลคู่ง อำเภอมืองยโสธร จังหวัดยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ อบต. มีการวางแผนกำหนดพื้นที่ที่จะดำเนินโครงการป่าชุมชน เช่น วัด โรงเรียน ที่สาธารณะ ($\mu = 4.17$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ อบต. มีการจัดเวทีประชาคมในตำบลระดมความคิดเห็นเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนดำเนินการจัดการป่าชุมชนในการป้องกันและปราบปราม ($\mu = 2.61$)

2) ด้านการบำรุงรักษาป่าชุมชน พบว่า บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลคู่งที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาหมู่บ้านผือ ตำบลคู่ง อำเภอมืองยโสธร จังหวัดยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ อบต. มีการกำหนดระเบียบในการควบคุมการใช้ประโยชน์จากการจัดการป่าชุมชน ($\mu = 4.46$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ อบต. มีการจัดเตรียมกล้าไม้เพื่อนำไปใช้ในการปลูกป่าชุมชน ($\mu = 2.64$)

3) ด้านการส่งเสริมประชาชนในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตา พบว่า บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลคู่งที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาหมู่บ้านผือ ตำบลคู่ง อำเภอมืองยโสธร จังหวัดยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.84$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ อบต. มีการจัดเตรียมความพร้อมของชุมชนในตำบลเพื่อดำเนินการจัดการป่าชุมชน ($\mu = 4.08$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ อบต. มีการประสานงานกับชุมชน เพื่อคัดเลือกตัวแทนเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรป่าชุมชน ($\mu = 3.42$)

4) ด้านการจัดการป่าชุมชน พบว่า บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลคู่งที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาหมู่บ้านผือ ตำบลคู่ง อำเภอมืองยโสธร จังหวัดยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\mu = 2.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ อบต. มีการวางแผนการดำเนินการจัดการป่าชุมชนไว้หลายด้าน เช่น ป่าอนุรักษ์ การปลูกป่า การบำรุง การฟื้นฟูสภาพป่า ฯลฯ ($\mu = 2.64$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ อบต. มีการกล่าวตักเตือนหรือกำหนดมาตรการต่างๆ กรณีมีผู้กระทำผิดกฎระเบียบป่าชุมชน ($\mu = 2.17$)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาหมู่บ้านผือ ตำบลคู่ง อำเภอมืองยโสธร จังหวัดยโสธร ควรมีการจัดตั้งองค์กรประชาชน อาจเป็นองค์กรตามประเพณีหรือองค์กรทางกาที่รัฐตั้งขึ้น โดยมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในด้านการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างสมบูรณ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐควรสร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชนให้ตระหนักถึงผลประโยชน์ของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาหรือป่าชุมชน

7. อภิปรายผลการวิจัย

บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลคูทุ่งที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาหมู่บ้านฝื่อ ตำบลคูทุ่ง อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร พบว่าอยู่ในระดับปานกลางคล้ายคลึงกับ ผลการวิจัยของสุพจน์ ศิริสุนทร และคณะ ได้ศึกษา “บทบาทของสภาตำบลในการพัฒนาป่าชุมชน: กรณีศึกษาสภาตำบลสวนหม่อน อำเภอแม่จางศิริ จังหวัดขอนแก่น” พบว่า ผลการพัฒนาป่าชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะ

1) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและดูแลรักษาป่าชุมชนในท้องถิ่นของตนเองต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ นักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรธุรกิจและเปิดโอกาสให้ชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

2) เนื่องจากป่าชุมชนเป็นสาธารณสมบัติ (Common property) กล่าวคือ ในขณะที่ชุมชนสามารถตัดสินใจในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอันเป็นสมบัติของตนเองได้ตามความต้องการแต่การตัดสินใจใดๆ เกี่ยวกับสาธารณสมบัติจำเป็นต้องได้รับความเห็นชอบจากบุคคลหลายฝ่ายที่มีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของสาธารณสมบัตินั้นอย่างเต็มที่เพื่อตอบสนองผลประโยชน์ของตนเองซึ่งมักส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของคนอื่นๆ

3) องค์การบริหารส่วนตำบลให้ความสำคัญในการจัดแผนพัฒนาในเรื่องสาธารณูปโภคมากกว่าสาธารณสมบัติที่เป็นป่าชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลคูทุ่งที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาหมู่บ้านฝื่อ ตำบลคูทุ่ง อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตา คล้ายคลึงกับ ผลการวิจัยของ กนกวิทย์ ธิษฐิรักษ์ ได้ศึกษา “การมีส่วนร่วมในการป้องกันและจัดการป่าชุมชนดงใหญ่ขององค์การบริหารส่วนตำบลกอน้อย อำเภอตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ” พบว่าโดยรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะ

1) องค์การบริหารส่วนตำบลได้แต่งตั้งคณะกรรมการหรือผู้รับผิดชอบในเรื่องการจัดการป่าชุมชน และมีการประสานกับผู้นำชุมชนและ ประชาชนในพื้นที่ ให้มีส่วนร่วมในการการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตา

2) องค์การบริหารส่วนตำบล สามารถจัดตั้งงบประมาณ สนับสนุนจัดทำโครงการฝึกอบรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติในตำบล

3) องค์การบริหารส่วนตำบลการประสานงานระหว่างภาครัฐ และเอกชน องค์กรชุมชนและประชาชนให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้อย่างมีประสิทธิภาพและตามแผนปฏิบัติการและแผนพัฒนาป่าชุมชนและส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณในการฟื้นฟูและเพิ่มพื้นที่ป่าชุมชน

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลคูทุ่งที่มีต่อการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตาหมู่บ้านฝื่อ ตำบลคูทุ่ง อำเภอเมืองยโสธร จังหวัดยโสธร ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ อบต. มีการกำหนดระเบียบในการควบคุมการใช้ประโยชน์จากการจัดการป่าชุมชน ซึ่งคล้ายคลึงกับผลการวิจัยปรกรณ์ จรุงสูงเนิน ได้ศึกษา การพัฒนาองค์กรชุมชนเพื่อการจัดการทรัพยากรให้เป็นรากฐานการพัฒนาชุมชนยั่งยืน

ส่วนป่าชุมชน” อบต.สามารถจัดทำแผนพัฒนาตำบลในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การจัดทำโครงการส่งเสริมการปลูกป่าโดยแบ่งออกเป็นการปลูกป่าในพื้นที่รกร้างว่างเปล่า การปลูกป่าในเขตป่าเสื่อมโทรม การปลูกป่าในพื้นที่สาธารณะประโยชน์ต่าง ๆ ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะ

1) องค์การบริหารส่วนตำบลได้กำหนดระเบียบในการควบคุมและการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนที่ชัดเจน ตลอดจนมีการประชาสัมพันธ์ระเบียบ ขั้นตอน ให้ประชาชนในพื้นที่รับทราบและถือปฏิบัติ

2) องค์การบริหารส่วนตำบลได้การกำหนดเขตป่าชุมชนพร้อมรังวัดขึ้นทะเบียนให้ ถูกต้องมีการอนุรักษ์รักษาป่า การปลูกต้นไม้เพิ่มเติม การกำหนดกฎระเบียบ ควบคุม การแบ่งสรรผลประโยชน์จากการขายไม้เศรษฐกิจในชุมชน ที่ชัดเจน

3) องค์การบริหารส่วนตำบลมีการวางแผนการใช้ประโยชน์การจัดการป่าชุมชนในระยะยาว มีการจัดทำแผนปฏิบัติการ แผนประจำปีเกี่ยวกับปลูกป่าบำรุงและฟื้นฟูสภาพป่าไว้ที่ชัดเจนและสามารถนำมาปฏิบัติได้

8. ข้อเสนอแนะ

1. ควรจัดเวทีประชาคมในตำบลระดมความคิดเห็นเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนดำเนินการจัดการป่าชุมชน ตลอดจนส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าดงดิบ สรางจิตสำนึกของประชาชนให้เห็นคุณค่าของป่าไม้ ตลอดจนให้รู้จักรักและหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตน

2. ควรจัดให้มีงบประมาณสนับสนุนพันธุ์กล้าไม้ให้แก่ชุมชน ตลอดจนควรจัดไว้ในแผนงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเป็นการส่งเสริมและฟื้นฟูป่ากลับคืนให้แก่ธรรมชาติ

3. ควรจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กร องค์กรประชาชน ในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษา สถาบันทางศาสนา เพื่อเป็นการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนควรมีโครงการต่าง ๆ ที่มีการส่งเสริมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรร่วมกับองค์กรเหล่านั้น

4. องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีระเบียบ มีแผนปฏิบัติงาน ที่ไม่ขัดกับกฎหมายอื่น

บรรณานุกรม

กรมมลพิษ. (2535). การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.

เกษม จันทร์แก้ว. (2530). วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร : อักษรสยามการพิมพ์.

โกมล แพรททอง. (2537). ป่าชุมชนในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมศาสนา.

งามพิศ สัตย์สงวน. (2537). “การจัดระเบียบทางสังคม”. ใน สังคมและวัฒนธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 4.

กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- จุมพล หนีมพานิช. (2540). “ระบบการเมืองการปกครอง 2”. ในเอกสารการสอนชุดวิชามนุษยศาสตร์กับสังคม.
นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ฉลาด รมิตานนท์ และคนอื่นๆ. (2546). **ป่าชุมชนในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันท้องถิ่น
พัฒนา.
- ชูด้า จิตพิทักษ์. (2528). **สังคมวิทยาและวัฒนธรรมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. สงขลา :
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ณรงค์ เส็งประชา. (2538). **มนุษย์กับสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- เดโช สนวนานนท์. (2518). **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ทิวา สรรพกิจ. (2548). **การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ หจก. ฟันนี้พับบลิชซิ่ง.